

Társadalomismeret és etika

11. évfolyam

Évi óraszám: 37 óra

Célok és feladatok

A tantárgy áttekinti az emberi együttélés alapelveit, a társadalom intézményeit, a politika, a jog és a gazdaság rendszerének működését. Bevezet az etika fogalmkörébe, az ember kilétéről a jó és a rossz mibenlétéről, az erényekről és a helyes cselekedet alapelveiről folyó diskurzus évezredes történetébe.

Fejlesztési követelmények

A társadalmi együttélés szabályainak ismerete, tudatos belátáson alapuló kritikai elsajátítása. A jogérzék, a társadalmi felelősségtudat elmélyítése, a társadalomelmélet és az etika alapfogalmainak ismerete. Az önálló tájékozódáshoz és a tudatos életvezetéshez szükséges jellemvonások, készségek és ismeretek fejlesztése. Az erkölcsi érzék kiművelése, az etikai álláspontok megvitatásának képessége, a saját meggyőződés kifejezéséhez és a mások meggyőződésének megértéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességek fejlesztése.

Belépő tevékenységformák

Mindennapos élethelyzetek, döntési szituációk elemzése. Egyéni és csoportos anyaggyűjtés; dokumentum- és irodalomelemzés. Irányított viták, szerepjátékok; feladatok, példák a társadalmi konfliktusok és erkölcsi dilemmák felismerésének és értelmezésének gyakoroltatására.

Témakörök

Tartalmak

Együttéléstan	Egyén, csoport, közösség, társadalom, állam. Az együttélési szabályok kialakulása és rendeltetése. Szokás, hagyomány, erkölcs, jog. Jogok és kötelességek a társadalomban Az emberi alapjogok értelmezése. A társadalmi igazságosság kérdései.
----------------------	---

Az állam

A politikai közösség és intézményei, hatalom, legitimáció	Államformák és politikai rendszerek. A demokrácia alapelvei és működése. A hatalmi ágak. A politika és a jog intézményrendszere a mai Magyarországon
Gazdasági alapfogalmak	Munka és munkamegosztás, szükségletek és érdekek, tulajdon, verseny, érték, haszon, munkavállalás, vállalkozás. Termelés és fogyasztás. Jólét és életminőség.
A társadalom élete	Társas kapcsolatok és társadalmi viszonyok. A kultúra fogalma. A szocializáció folyamata. A társadalmi csoportok és rétegek. Szegények és gazdagok. A társadalmi helyzet változásai. Életmód, életszínvonal.
Egység és sokféleség a modern társadalmakban	Társadalmi önazonosságunk összetevői. A helyi társadalom. Nemzet, állam, etnikum. Európa és a nemzetek feletti integráció kérdései. Kisebbségek, diszkriminált csoportok, előítéletek.
A technológiai-gazdasági haladás és a bioszféra válság	Növekedés és fejlődés. A „jólét” ára. A földi élővilág eltartó képességének korlátai. Pazarló használat, környezetszennyezés, népességrobbanás. A technikai civilizáció hatása a földi ökoszisztémára. A globalizáció politikai, kulturális, gazdasági és természeti következményei.

Etika

Az emberi természet	Az ember fogalma: az ember véges testi szellem (eszes lény, társas lény, univerzális lény, önreflexiója van, tudatában van végességének). Autonómia és meghatározottság. Az ember környezete és a nyelv világa. A kultúra normativitása. A hagyomány értelme. A „másik” szerepe az öntudatos lény kialakításában. Önazonosság és önmegvalósítás a társas viszonyban.
Etikai alapfogalmak	A jó és a rossz megkülönböztetése. A szenvedés tapasztalata. A választás szabadsága és az ember felelőssége. Szándék és következmény, törvény és lelkiismeret.
Az etika megalapozása	Az ember léthelyzete és felelőssége a keresztény hagyományban. A buddhizmus. Az etika transzcendens megalapozásának igénye. A világi etika kialakulása. A természetjogi, köteleesség-, haszon-,

	felelősség- és konszenzusetikák érvelési módjának alapjai és összefüggése, az erkölcsi gondolkodás történetéből vett klasszikus példák nyomán.
Az erkölcsi cselekedet dimenziói	Életcélok, önmegvalósítás. Önbecsülés és mások iránti tisztelet. Az élet tisztelete. Segítség, áldozat, szolidaritás: a személyes kapcsolatok erkölcsi dilemmái. A nemiség és a családi élet erkölcstana. Munkaerkölcs. Etikus fogyasztás. Elkötelezettség, tolerancia, szolidaritás. Hazaszeretet. Törvénytisztelet és polgári engedetlenség. Erkölcs és politika. Gazdaságtikai alapelvek.
A jellem és az erények	Erkölcsi érzék. Önnvelés. A szeretet forrásai, nemei, erkölcsi jelentősége. Etikai alapértékek. Az alapvető erények klasszikus és modern értelmezései.
Korunk erkölcsi kérdései	A tudományos-technológiai haladás etikai dilemmái. Globális felelősségünk. Kötelességek a jövő nemzedékkel szemben, az élővilág rendjének és sokféleségének megőrzésével kapcsolatban.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló ismerje a társadalmi együttélés alapvető szabályait és a Magyar Köztársaság intézményrendszerét. Legyen képes a társadalmi konfliktusok és erkölcsi dilemmák felismerésére, értelmezésére és megvitatására. Ismerje az etikai alapfogalmak jelentését. Értse és értelmezze felelősségét maga és mások sorsáért, a földi élővilág jövőjéért.